XXXVII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1927. Január 1. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Boldog uj évet!

Heráklesz a válaszuton a küzdelmet választotta s nem a gyönyörüséget, a kitartó erő forrásához folyamodott s nem a gondtalan lebzselésbe hanyatlott alá. Multját mélyen szivébe zárta s hittel előretört. Mi is az Óesztendőből átlépve az ujba, elkészülve kell, hogy legyünk az 1927-ik esztendő sok megpróbáltatására s nem áltathatjuk magunkat könnyü élettel, gondtalan hónapokkal s élvezetteli napokkal.

Nehéz multunk után ránkvár nehéz jövőnk s nekünk erős lélekkel és Istenbe vetett bizalmunkkal tántorodás nélkül kell átlépnünk az évek határát. Tántorgás nélkül, hordva magunkkal szivünk legmélyén a mi áldott, szenvedésekben megszentelt multunkat. A multat, de nem mint terhet, hanem mint erőnek állandó forrását. Amit apáink szenvedtek, amiért őseink küzdöttek, ami a mi örökségünk s aminek folytatása és diadalravivése a mi erdélyi magyar unitárius feladatunk.

Ó barátaim, testvéreim! nem tudjuk, mit hoz a jövő; de azt tudjuk, hogy mit akarunk. Békességet, szabadságot, igazságot s olyan testvéries életet, amellyel a kultura és müvelődés utjain az Istenországa felé közeledünk. Nyujtsátok kezeteket, föl a szivekkel s kövessük az élet Mesterét a göröngyös földi utakon a lelkek biztos értékével. Előre! Isten velünk! A nemes munkához méltó ujévet kivánunk.

* * *

A D. F. E. választmányának kérésére vállaltam, hogy a Nép barátja c. füzettel együtt az Erkölcsi snabályokat is szétküldöm s ezt a mult számban az ár megjelölésével közöltem is.

Mivel nem tudtuk, hogy kik rendelték volt meg, mindenkinek küldöttünk s igy némelyek kétszer is kaptak. A tulbuzgóságért elnézést kérek s kérem az érdekelt feleket, közöljék velem a tényt, hogy ennek megfelelőleg tudjunk itt az árak felvételénél intézkedni. Az Erkölcsi szabály ára darabonként 2 leu s nem annyi, amennyit tévedésből reája nyomtak volt.

Dr. K. E.

Unitarian school for the ministry
Berkeley
America
California

TŰZHELY MELLETT

Három nagy pap.

Deák Miklós, Fazakas Lajos, Ajtay János.

Nem tudom én melyik volt több, melyik dicsőbb, melyik nagyobb, csak áldom az Istenemet, hogy ily jó papokat adott a kicsiny unitárius egyháznak. Mindenik szolgált legalább negyven évet. Mindeniket egy-egy nagy, sőt a legnagyobb és legnépesebb egyházközségbe hivta és helyezte a közbizalom.

Az unitárius egyház 110 papja számban kevésnek látszik, de erőben soknak és nagynak, ha őket a maguk kis, vagy nagy helyén látjuk.

Deák Miklós már mint papjelölt egy tanulmányával tünt föl, melyben a XVIII-ik század unitárius halotti beszédeit ismertette olyan jelesen, hogy a Keresztény Magvető kiadásra érdemesitette. Itt már bemutatkozott a jó stiliszta. Egyházi beszédeit szónoki erő, választékosság és tiszta felfogás jellemezte. Mégis inkább imáival lett mintaszerü szónok. Gondolatait finom árnyalatokkal szövi egybe, bibliai idézetei és költői képei mindig találók, megkapók s gyakran elragadók.

Rendkivül érzékeny és inkább panaszra hajló, szenvedő kedélye ott termette a leghatásosabb imát és beszédet, ahol kiönthette jeremiási siralmait. Az alföldön tartott beszédei oly rendkivüli hatást értek el, hogy ma is emlegetik és sokáig nem fogják elfeledni. Hattyudalát Székelykereszturt a véndiák találkozón imádkozta el. Utolsó beszédét saját szép nagy templomában. Kitünő mesemondó volt, s csak a falusi élet sokféle viszontagsága és a pap százféle gondja magyarázza meg, hogy nem lett egyike Erdély termékeny szépiróinak.

Finom izlést, előkelő modort sajátitott el ifju korában. Ennek köszönhette, hogy a Herceg Odeschalchy családhoz meghivták pár évre nevelőnek.

Papi szolgálatát Sepsiköröspatakon kezdette, Ürmösön folytatta, majd Tordátfalván és Szentmihály—Bencéd—Kobátfalva négyes gyülekezetében fejezte be. Szenvedélye volt az épités, javitás, ujitás. Mind a négy helyen hagyott valami ujat s mindeniken jó emléket.

Szentmihály gyönyörü nagy templomát az ő izlése szerint ujitották meg, de a toronyba nem tudott harangot tétetni. Az a darab vas, amelyen harang helyett tókázott a harangozó, mindig tőrszurás volt szivébe, mert nem tudta elhinni, hogy ha elől megy

az áldozattal, hivei nem fogják követni. Pedig ez az utolsó terve nem sikerült. Halála napján tette az utolsó kisérletet. Nem voltak hajlandók a hivek, sőt némelyek busitólag szóltak. Szivére vette, s a szive már egyszer nagyon elgyengült volt. Akkor alig lehetett megmenteni. Most sehogy. A következő éjszakán rövid szenvedés után örökre megszünt dobogni a sziv és gondolkozni az elme.

Fazakas Lajos is, mint Deák, a Nyikó völgy szülöttje. Vele együtt kezdette tanulói pályáját. Csupa sziv, csupa tüz és mindig tépelődő lelkiismeret volt. Olyan jeles előkészülete volt a papi pályára, hogy már ifju korában egyik legnépesebb, de mindeniknél terhesebb egyházközségbe küldötte papnak a bizalom. Fazakas Lajos pap volt, a mi alatt azt értette, hogy a hivatalos kötelességet, ha törik, ha szakad, pontosan és a maga idejében el kell végezni. Erős szervezetü ember volt s azt hitte, hogy neki nem lesz sok, ha négy szószéken és öt iskolában teljesit szolgálatot. Nyárádszentmárton, Csikfalva, Jobbágyfalva, Buzaháza, Kendő, sőt Nyárádszereda is az ő gondjára volt bizva. Egy amerikai pap, akinek saját autója van, talán könnyen elvégezhetné, de Fazakas Lajosnak egylovas kocsija sem volt. Ha hó, ha hév, ha tél, ha nyár, nem tesz különbséget, mert fődolog a kötelesség. Ő nem is állott félre soha, hacsak a betegség le nem verte. Egyik helyről a másikra, szünetlenül száguldott. A mulasztás vagy a hiba kimagyarázása nem fért össze érzékeny szivével s ha mégis nem minden volt ugy, ahogy kellett volna, maga ellen fordult s valósággal üldözte, marcangolta tulérzékeny szivét. Azok a levelek, amelyeket e sorok irója őriz, majd a maga idejében a maga valóságában fogják bemutatni ezt a hihetetlenül mélyen érező lelkipásztort, mert a hiveket szeretni, védeni, érettök éjjelt nappalá tenni, kevés ember tudott jobban Fazakas Lajosnál.

Emésztette az a gond, hogy mindenik községben jó felekezeti iskolája legyen és ezt el is érte, pedig rengeteg sok akadállyal kellett megküzdenie. Mindennél jobban bántotta, ha hivei nem voltak kellő bizalommal és jó indulattal iránta és tervei iránt.

Az angol nyelvet könnyüséggel olvasta és forditotta s boldog volt, hogy Clark F. Jakab amerikai unitárius lelkészben a magáéhoz hasonló gondolkozásu szónokot fedezett föl. Mert bizonyos, hogy Fazakas Lajos legnagyobb volt, mint szónok. Erőteljes hangját alátámasztotta jól megválogatott gondolatokkal és midőn hazafias érzelmeit szárnyra bocsátotta, senki sem menekült az elragadtatás elől. Ma is emlegetik s még jó ideig hire lesz 1921-ben a Főtanácson tartott beszédének. Ifjabb paptársai csüggetegen bizonytalankodva szóltak sorsukról. Fazakas Lajos a Jézus keresztjére, a Dávid Ferenc börtönére mutatva, kérdezte, hogy szabad-e csüggednünk és győzött. A vihar lecsillapult!

A nagy harc megtörte erejét s könnyen ingadozó önbizalma arra késztette, hogy kisebb ekklézsiába menjen. Alsó-felsőszentmi-

hályfalvára pályázott. Első és utolsó pályázata nem sikerült s ezt két ekklézsia és ő bánta tizenöt hosszu év alatt, mert betegsége is jelentkezett, egyes hivei is hálátlanok voltak s igy fokozódó csüggedéssel először az esperességről, végül a palástról mondott le, pedig mennyire szeretett volna nehány évet pihenve nyugodtan élni.

Ajtay János sirján még rokkanatlan halomban kezd fehér lepelt festeni a téli zord szél. Ő is, mint Deák, csak befordult ágyában és megszünt tovább harcolni.

Első csatavesztését, a külföldi akadémiáról lemaradását, hamar kiheverte, mert főhatósága ismerte erős tettre készségét, kiváló tanultságát, jó szónoki tehetségét, s bár Kolozsvár szülöttje, a székely fajrokonok iránti nagy vonzódását. Ajtay nyugodt tervező, alapos, mindenhez értő falusi papnak bizonyult a legnépesebb Homoródalmás ekklézsiában. Népe nem volt szoktatva a vezetéshez, nem volt papi gonddal kezelve, nem volt fölvilágositva arról, hogy a babonás kuruzslás nem a mostani világba való, nem szerették eléggé az okszerü kertészetet, méhészetet. Az ifju pap teljes erejét és soha nem lankadó buzgóságát népének szentelte. Első gondjai közé tartozott a fogyasztási szövetkezet fölállitása, a népnek minden irányu oktatása és orvoslása. A régi hires papok mintájára a házi orvoslásnak számos fogását elsajátitotta, s mintha felesküdött orvos lett volna, az éjszakának bármely órájában azonnal megjelent a hivó szóra és soha sem siker nélkül, mert ahol nagyobb volt a baj, ott azonnal rendes orvoshoz utasitotta a beteg családját. Igy sikerült a háromezer léleknek olyan világot teremteni a világforgalomból kieső Almáson, hogy ott mindenki rendesebbnek, buzgóbbnak látszott, mint másutt. Nagy segitséget talált nejében a Kisgyörgy Sándor esperes leányában, aki már 25 éve megszervezte a Nőkszövetségét, ami azt jelenti, hogy mindent, ami egy falusi asszonynak szükséges, a papnétól megtanultak. Csak látni kellett, hogyan adta egyik asszony a másik kezébe a kilincset, ha bármiféle ügyes-bajos dolgok akadt. Almáson a papi iroda és a konyha soha sem volt üres s aki onnan elindult, senki semm ent üres kézzel és vigasztalás vagy kioktatás nélkül.

Jól emlékszem egy 12 tagu székely ifju csoportra. Kolozsvárt a kollégiumban voltak és készültek a gazdasági intézetbe, mert Ajtay tiszteletes ur ide küldötte, hogy tanuljanak kertészetet, méhészetet és más gazdaságot. Csak hallani kellett azokat az ifjakat s az ember tisztában volt, hogy ki Ajtay János Homoródalmáson.

S még neki is akadt ellensége, mert az igazság utjáról, még a hivei kedvéért sem tért le. Inkább harcolt éveken át, amig mindenki meggyőződött, hogy neki, s csak neki volt igaza. De az igazáért keservesen megfizetett hosszu, izgalmasan álmatlan éjszakákkal. A 40 évnél hosszabb harc felőrölte erős, izmos szervezetét s december 18-án váratlanul elhunyt.

Hét gyermeke siratja keservesen Ajtayt, nyolc gyermek és több unoka könnyez még mindig és ezután is sokáig Fazakasért. A három özvegyet — hisszük — gyöngéd figyelemben részesiti a gyülekezete, mert csak akkor látjuk kit veszitettünk, amikor már nincsen közöttünk!

E három nagy pap emlékét idézzük népünk elébe és kérve kérünk ifjakat, öregeket, gondoljanak szeretettel és hálás érzéssel rájuk. Ha eddig nem vették észre mit adtak nekik, most vegyék észre, hogy mindenik a legdrágábbat, életét áldozta érettök, a nyájért, mert ők Jézusnak igaz és hü követői, az életben megvalósitói voltak. Nagyságukról, jóságukról nem szólnak világkrónikások, de az Unitárius Közlöny ezzel a visszaemlékezéssel tartozott. E sorok irója hálás szeretetét tolmácsolják a néma betük. *Dr. Boros György*

Az égiek találkozója.

Szerző felolvasta a kolozsvári unitárius kollégium véndiákjainak találkozóján.

A véndiákok találkozásának a meghivója az égbe is eljutott. Nagy forrongást keltett a hir a mennyei véndiákok körében. Mi célja lehet odalent az összejövetelnek? Bajt jelent-e vagy örömet? Ünnepelni akarnak-e földi véndiákok, vagy gyásztort rendezni?

Egy kis csoport — az égi consistorium tagjai — tisztában voltak a helyzettel. Tudták, hogy a közelmult években milyen rettenetes megpróbáltatások szakadtak a látható egyházra. Sokszor ültek tanácsot a földi bajok megbeszélésére, voltak, akik állandóan figyelték, hogy miként hánykolódik odalent a sötét háborgó vizeken a szentegyház hajója. A véndiákok meghivója sem lehet egyéb, mint a szentegyház hajójának vészjele, amely az evezők és vitorlák mellé szólit minden épkéz-láb embert.

De a mennyei sereg közkatonái nem voltak beavatva a földi szentegyház ujabb történetébe. Riasztó hirek szálltak szájról-szájra és egyre hangosabban zengett a kivánság: találkozóra kell hivni az égi véndiákokat is!

A nyugtalan lelkek Dávid Ferenc elé járultak és kérve-kérték, hogy hivja össze a találkozót.

— Jól van — mondotta a hitszerző apostol — ég és föld értsen egyet a szentegyház oltalmazásában. Menjetek szét és szólitsátok nevemben mindazokat, akik évszázaknak forgásán az egyház anyai kebelén serdültek emberekké . . .

A hivó szóra legott százával, ezrével és tizezrével sereglettek a boldog lelkek a találkozás helyére. Legelőbb jöttek a consistorok és komoly, nagy méltósággal telepedtek a hosszu asztal mellé.

Asztalfőn ült Dávid Ferenc, tekintetén a lángész fénye és vértanuság dicsősége. Dávid Ferenc jobb kezénél hittől és jó szándéktól sugárzó, királyi tekintettel ült János Zsigmond fejedelem,

balkarjánál Székely Mózes fejedelem, szellemarcán óriási sebekkel, amiket hitéért, nemzetéért hősi tusán szerzett.

Az asztal két oldalán három és félszáz esztendő történetének kimagasló alakjai foglaltak helyet: huszonkét püspök, harminc főgondnok és a jóltevők rendjei. Egy ponton kiváltképpen fényesség ragyogott: Brassai Sámuel szelleme szórta ott a sugarakat környezetére, körülötte a professzorok komoly szellemarcai.

Az asztalt a véndiákok ezrei állották körül, mögöttük az érdeklődő hivek beláthatatlan sokasága hullámzott.

Dávid Ferenc megjelölte a tanácskozás célját. A cél nem egyéb, mint a földi szentegyház dolgát mérlegelni és megállapitani azokat az eszközöket, amelyek a földieket kiragadják a szorongatások kinjából, a megboldogult lelkeknek pedig visszaadják égi nyugalmukat.

Először a püspökök főbbjei szólaltak föl. Enyedi György, aki legyőzhetetlen könyvet irt az unitárius vallás védelmére; Beke Dániel, aki a dési egyezkedésen a hit igazságaiért kemény tusát vivott a fejedelmi önkénnyel; Koncz Boldizsár, a káté irója; Szentábrahámi Mihály, aki hatalmas rendszerbe foglalta az unitárius hit tételeit; s végezetül a két költő-püspök: Székely Sándor és Kriza János. Mindnyájuknak ékes szava akörül forgott, hogy évszázak során milyen tüzpróbákat állottak ki az unitárius hitelvek, milyen kitartással küzdöttek a főpásztorok, hogy kivivják a világ törvényeinek egyenlő mértékét az unitárius hitvallók számára.

A törvény emlegetése egy férfiut késztetett szólásra, akinek szeméből éles ész, nyiltság és határozottság sugárzott. Mikó Lőrinc volt ez, az egyház egykori nagyszellemü jogtudósa.

— Édes atyámfiai — szólt Mikó — azt hiszem, hogy tárgyalásunk nem halad helyes nyomon. Püspök uraim megnyugtattak ugyan hitünk igazságainak rendületlen állapotáról, ámde nem ott van a baj: utódaink vergődését odalent nem valami hitviszály, nem valami elvi harc okozza. Nem a hit tételei forognak odalent veszedelemben, hanem az *intézmények*, első sorban az *iskolák*, amelyek a hitnek mindenha megtartói voltak. A fa áll még koronástól, de a föld elvétetett gyökeréről és immár a lassu elsorvadás vagy vihar érkeztével hirtelen kidőlés fenyegeti. Erről kell megnyugvást szereznünk édes atyámfiai: a földi egyház intézményeinek jövendőjéről. Én tehát azok szavát szeretném hallani, akik püspök uraim oldalán a szentegyház külső épületét, iskoláit, intézményeit szivük szerető gondjának tekintették. Hallgassunk meg valakit a Főkurátorok sorából! . . .

Lassu morajlás szaladt végig az áldott lelkek gyülekezetén. Ki fog felszólalni a harminc főgondnok közül?

A tekintetek rendre egy őszfürtü, nemes és jóságos arcu férfiu felé fordultak.

— Édes testvéreim — állt fel szólásra Petrichevich-Horváth

Ferenc, aki másfélszáz évvel ezelőtt vetette latba minden munkásságát uj iskola teremtéséért — édes testvéreim, tudvalevő dolog, hogy azok az emberek, akik cselekedni szoktak, nem urai az ékes beszédnek. Engedjétek meg tehát, hogy én is rövidre fogjam az én szólásomat. Tagadhatatlan, édes testvéreim, hogy én és az az én főkurátor társaim a magunk idején megtettük a *minden napnak* és *minden esztendőnek* dolgát a mi kicsiny egyházunkért. De, jól tudjuk, voltak nálunknál messzibbre tekintő, buzgóbb és emelkedettebb lelkek, akik nem a máért, hanem a messze jövendőért, maradványról maradványra szálló eredményekért dolgozták és áldozták életüket. Vajjon nem az ők életmüvét tamadta-e meg mostan odalent az idők gonoszsága? Bizony, mondom, őket illeti most minden panasz és minden meghallgatás: szóljanak a mi áldott *jóltevőink!*

Remegő kiáltások hangzottak mindenünnen, a szellemajkakról.

— Halljuk, halljuk a mi áldottainkat! Halljuk szentegyházunk drága jóltevőit! . . .

Augusztinovich Pál széttekintett: vajjon nem kiván-e másvalaki szólani, majd felállott és szenvedő arccal nézett a gyülekezetre.

— Mit mondjunk mi tinéktek szerelmes atyámfiai, micsoda biztatást szóljunk tinéktek a busulásnak és kétségnek emész óráiban? Mit szóljak én kiváltképen, akinek minden áldozatát elseperte az időknek gonoszsága? Széles határokat hagytam az én szentegyházam táplálására és ma keskeny barázdákat is alig birhat belőlük, szegénység szorongatja azokat, akik bővölködhetnének szeretetem gyümölcseiből, szárnyaszegetten vergődnek, akiknek fényes magasságokban kellene repülniök. Biztatást szólani, vigasztalást venni, szerelmes testvéreim? Bizony mondom néktek, sirván sirathatjuk a mi földi egyházunknak mind jelenvaló állapotát, mind eljövendő sorsát! . . .

Augusztinovich beszédét hallván, a gyöngéd lelkek fölindulának és sirásra fakadozának. Micsoda itéletidő szakadt a földi egyházra: erőhatalommal rontják, ragadozzák, amit a szeretet épitett.

Egy hangos jajjszó tulszárnyalta a kesergő lelkek morajlását.

— Hiába áldoztam életemet az én szerelmes atyámfiaiért! Hiába vontam meg magamtól a betevő falatot is őérettük: nyomoruság árja veszi körül az én szeretteimet . . . — hangzott a megrázó panasz.

A sokaság megilletődve nézett a zokogó lélekre. Berde Mózsa . . . hát az ő hatalmas áldozata is elpusztult a sors kegyetlen fordulatán.

— Hiába éltem, hiába éltem! — tördelte a lélek zavart, földult tekintettel.

Résztvevő szivek siettek hozzája, Benczédy Gergely gyöngéd szóval próbálta vigasztalni.

— Berde bácsi nyugodjék meg, ma is áll a gyönyörü iskola,

a mi büszkeségünk! Sohasem tudtuk volna fölépiteni a Berde bácsi áldozata nélkül.

— Mi gyönyörüség a fényes iskolában, ha évről-évre kevesebb a lakója? — busongott tovább a Berde lelke. — Az ifjuság szárnyra kelése lett volna az én gyönyörüségem, mi örömöm, ha az ifjuság immár föl sem keresheti a kifosztott fészket . . .

A fájdalom ujra meg ujra átvonaglott a gyülekezeten. A jóltevők panasza hangzott mindenfelől. Suky László, Gundi Jobbágy András, Koncz János, Kovács Dénes, Bencze Anna, Demeter János, Koncz Juliánna, Derzsi János és a többi áldozatos lelkek sirván, panaszolták földi életük müvének elomlását.

— Hiába éltünk . . . elveszett a mi örökségünk, amit szentegyházunk jövendőjéért adtunk . . . hiába volt a mi törekedésünk! . . .

Dávid Ferencz fenséges nyugalommal ült ezalatt főpapi székében. Várta, hogy a fájdalom hullámai csöndesedjenek és a lelkek alkalmasakká legyenek a vigasztalás befogadására.

Intett és legott csönd támadt a hivek seregében.

— Hozzátok akarok szólani szentegyházunk jóltevői, drága lelkek! A ti szemeteket akarom világosabb látásra forditani: hadd látnátok igazabban földi áldozataitok jelentését . . . Miért csüggedeztek, én édes atyámfiai? Hiszen ti nemcsak romlandó, testi jókat hagytatok az apák fiaira, hanem örökké fényeskedő lelki jókat is: a *hüségnek, áldozatkészségnek példáját!* . . . Miért csüggedeztek hát? *A kincsek elveszhetnek, de a példa megmarad.* A testet megölhetik, de a lelket meg nem ölhetik. A jótett gyümölcse megromolhat, de a jótett emléke tovább fénylik és uj áldozati tüzeket gyujt az utódok lelkében. A ti örökségetek veszett volna el? Ne higyjétek szeretteim: a ti örökségetek örökkévaló birtok, amely nemcsak mostan, de minden szorongattatásoknak idején uj hüséget, uj áldozatkészséget, uj bátorságot fog teremteni. És ebből támad a földi szentegyház menekvése és ebből támad az égiek megnyugvása! . . .

Az apostol szavait a megkönnyebbülés morajlása követte. Csak Berde maradt nyugtalan, csak az ő tekintetéből nem oszlott el a kétség.

— S ha az áldozatkészség példáját nem fogják követni az utódok, mi lesz akkor, püspök uram! — kérdezte vivódva.

— Ne itéljünk és ne kétkedjünk előre, édes gyermekeim! Bizonyos, hogyha a *példa is elveszett, akkor minden elveszett.* De én hiszem, hogy a példa örök tüzként fog lobogni az utódok előtt. Oszoljatok most szét és legyetek megnyugvással a jövendő felől. Három és félszáz esztendőnek fényessége meg fogja mutatni az utat földi testvéreink számára! . . .

Gyallay Domokos

☞ ***Alapitói dij 500 Leu, minek ellenében az „Unitárius Közlöny" ingyen jár!***

Misszió.

Helyzetünk komolysága.

Már jó ideje, hogy a sors forgó kerekén valami uj, ismeretlen világba érkeztünk. Próbálgatjuk, de olyan nehezen találjuk meg helyünket az uj viszonyok között.

Megfeszitjük minden erőnket, hogy tisztán lássunk — s mégis állandóan homályban bolyongunk. Tájékozatlanok vagyunk és határozatlanok a teendőkben.

Engedelmes gyermekek módjára megpróbálkozunk a lehetetlen végrehajtásával is, hogy egyengessük a béke és megértés utjait, — s még méltányosságot sem találunk sehol. Példás életre törekszünk s napról-napra meglepetve látjuk, hogy járatlanok vagyunk az erkölcsben, tanulatlanok a törvény és igazságszolgáltatás gyakorlásában.

Tudatlanságunkban elindulunk igéretek után s az örökös csalódás már-már utolsó szemeit morzsolja megmaradt bizalmunknak. A megujuló és növekedő gondok között emésztjük folytonosan magunkat, de nyugvó pontra jutni nem tudunk, hogy alkotó munkához kezdhessünk. Sokszor csüggedés fog el, mikor erőnk teljességére volna szükség a küzdelemben, máskor elpirul arcunk a méltatlanságok miatt s a merész támadások ajkunkra fagyasztják a szót és mi némán hordozzuk a megalázás szenvedéseit.

Szomoru világunkban csupán ősi hitünk élteti reményünket a jobb jövőben.

Hitünk az egyetlen menedék, hol megnyugszik zaklatott lelkünk s uj erőt meríthet a további harcra.

A hitet az egyház ápolja, melynek vállaira egy idő óta szinte hihetetlen terhek és kötelességek nehezülnek. S a feladat annál nagyobb, mert ugy a valláserkölcsi élet fenntartása, mint egész szellemi életünk és összes értékeink védelme, kulturánknak és jövőnknek a biztositása az egyházra néz.

Tudunk-e hát hitünkért és egyházunkért áldozatot hozni, amikor minden azt mondja, hogy csak önmagunkban bizhatunk s anyanyelvünk és egész müvelődésünk a megértő lelkek áldozathozatalától függ?

Ha az emelkedett gondolkozás s az igazság szeretete valaha kölcsönzött kitartó erőt a nemesen küzdőknek, most mindannyiunk fenkölt gondolkozására, megértő szeretetére s a lelki erő hatalmára igazán szükség van.

Helyzetünk komolyságának a méltó felismerése: multunk megbecsülésének és jövőnk biztonságának a hirdetője.

Miért hát a bünös közöny annyiak részéről az egyházzal és annak intézményeivel szemben, amikor az események hangosan kiáltják, hogy hitbeli örökségünk mellett más életbevágó érdekek

védelme és ápolása is csak az egyháztól várható? Ez a körülöttünk tomboló önző és érdekhajhászó világ elhomályosithatja-e bennünk a nemesebb gondolkozást és meggyöngitheti-e féltve őrzött eszményeink szeretetét? Hát ősi hitünknek az ereje, szépsége és igazsága elveszitetie volna a történelem folyamán sokszor megcsodált hatalmát, mely az eddig vallási elfogultság miatt hozzáférhetetlen országokban ép most végzi az unitárizmus érdekében uttörő munkáját?!

Lehet-e, hogy az unitárius vallás szülőföldjén, Erdély székely falvaiban és városaiban meglankadjon a hitigazság ereje, melynek a tudatában egykor élete árán védte a nép hitét? Hol vannak a falvak, a városok, egész vidékek ébresztő kürtösei, akik messzehangzó szavukkal, példaadó magatartásukkal és nemes tetteikkel megmozgatják a lelkeket és beleirják a szivekbe, hogy — ma különösen — legdrágább kincsünk: hitünk és egyházunk szeretete, mely nemcsak türni és remélni tanit, hanem abból táplálkozik egész életünk?!

Emberek, gondolkozzatok, csüggedők és bizakodók feleletet várnak! *Kovács Lajos*

Kulturmunka a falvakon

Hol kezdjük el?

Valahányszor a falusi népélet sok-sok elmaradottságát szemlélem, egy-egy kietlen, kopár pusztaság áll előttem. S mikor a sárgult avaron az első zuzmara megjelenik, mikor a téli zsibbadás megfogja a lelket s a szürke halotti csend szétterpeszkedik a tájon, valami olyast érzek, ahogy Petőfi danolta: „Hej mostan puszta ám igazán a puszta!“

Megszünt a munkazaj, megállott a falu lüktető szivverése s mintha az idő is megállott volna fölötte. A hallgató, siri csöndet nagyéha veri fel egy elnyujtott részeg kurjantás, vagy a levegőben koválygó fekete szárnyas egyhangu, siralmas beszéde. Vannak, kiket tulságosan hatalmába kerit ez a sivár kép s a szálldosó varjak sötét világnézete. Ennek hatása alatt egy lemondó kézlegyintéssel intéznek el mindent. Hiábavalóságok hiábavalósága — mondják, a falut az éktelen sárból, a maradiságból nem lehet kiemelni. Korlátolt, ősi vad hajlamokkal jött a világra s ugy is fog kimulni, mert ez a végzete. Ezzel a ferde felfogással aztán a könnyü lelkiismeret behuzódik a maga sötét csigaházába s egykedvüen nézi onnan a világ folyását. Nem érdekli, nem nyugtalanitja a halálraitélt falu, száz meg száz embertestvérének sorsa.

De akinek lelkiismerete éber, akinek lelkéből az élet mindennapos vad hajszája még nem oltotta ki az eszményekért való nemesebb lángolást, akinek szeme és szive van, az hamar fölismeri a bajt és átérzi a közös emberi sorsot.

Ha igaz az a példaszó, hogy „alkalom szüli a tolvajt“, annak

igazsága is elvitathatatlan, hogy a lelki fölemelkedést, a müveltséget szintén alkalmatosság teremti, melyet a biblia szerint jó áron is meg kell venni. A baj éppen ott van, hogy faluhelyeken kevés az ilyen alkalmatosság. Az iskola máza erős személyiség befolyása nélkül hamar lekopik a lélek öltönyéről s a templom hatása csak a kocsmák küszöbéig ér. *Gondoskodjunk olyan alkalmakról, hol a két nevelő tényező hatását fokozva, tovább épithetünk.* A kulturális egyletek volnának leginkább hivatva az épitő hatásu alkalmak nyujtására. Mint a jó kaptár dolgos népét, az egyleti élet tömöriti és serkenti a gyüjtött ismeret feldolgozására a kulturaszomjas lelkeket. A munkát itt kell elkezdeni. Az ember társas lény s legtöbbjét a büzös kocsmákba is nem annyira az ital, mint inkább a társulási ösztön kényszere hajtja. „*Tanulni*“ járnak oda — ahogy mondogatják.

Ha minden falu ráeszmélne arra, hogy ebben a tekintetben milyen nagy hézagpótló segitség egy *Népház*, ahol hallhat, olvashat, tanulhat és dalolhat a község apraja-nagyja: rendre hogy felvirulnának azok a szembántó, sivár pusztaságok. Hazugság, hogy a falu nem képes a haladásra s a föld népének ne volna müvelődési hajlandósága. Csak helyes irányban kell tartani az ősi ösztönt s az eredmény nem maradhat el. Lelketlen kuruzslók, álprófétak azonban sohasem fogják a bajt orvosolni, a szebb jövőt meglátatni. Erre csak a lélek emberei képesek.

A Tiboldiak, Sebess Pálok iskolája ma is érezteti áldott, jó hatását a nyomukban felnövő nemzedéken. Mi lesz, ha ez a nemzedék kihal? A székely pallérozottság kihez fog járni iskolába?

Napokban a sáros falu között szük gyalogösvényen haladt utam. Egy szembejövő kedélyes hivem illedelmesen félrelépve, Tiboldi ismert versével köszönt rám: „Nagyobb ember elől kikelj a székből, ha szoros a hely“ — jelezve, hogy ide is talál a tanitás. A kedélyesség fonalát felvéve ölestermetü hivem mellé állok, hogy lám, melyik a nagyobb. Mire őkelme imigyen szól: „Csakhogy a Tiszteletes ur minap azt prédikálta, hogy nem singgel mérik az embert“. Egymás kezét megrázva gondjainkban is derüsen haladtunk tovább.

Amilyen a pásztor, olyan a nyáj. Meglátszik az a falu népén, hogy milyen iskolába járt. A nevelő személyiség példaadása, a rend, a pontosság, a becsület életiskolája sohasem téveszti el a maga üdvös hatását. A latin közmondás azt tartja a boldogulásra: „jó szerencse, semmi más“. Forditsuk le és alkalmazzuk ezt a mi népünk haladására, igy: *jó példa semmi más.*

Folyt. köv. *Keresztesi Dénes*

Mindazok, akik felejthetetlen férjem halálakor részvétleveleikkel felkerestek, fogadják hálás köszönetét *özv. Fazakas Lajosnénak és gyermekeinek.* Nyárádszentmárton 1926. november hó.

Tanka Sándorné szül. Adler Teréz 58 éves korában nov. 20-án meghalt. Emléke legyen áldott, nyugalma csendes!

Nők világa.

Nov. 29-én és dec. 6-án folytatódott és fejeződött be a kolozsvári unitárius „Nőkszövetsége“ által rendezett előadások sorozata. Előbbin Kovács Dezsőné*) urnő, utóbbin Dr. Várady Aurél tartott érdekes, magas nivóju előadást. A „Nőkszövetsége“ választmánya e helyen is hálás köszönetet mond az összes előadóknak.

Meghatóan szép *karácsonyfa-ünnepet* rendezett, ugyancsak a „Nőkszövetsége“ dec. 19-én az unitárius kollégium tornatermében. A nagy terem egészen megtelt érdeklődő szülőkkel s az édes várakozástól kipirult arcu, mosolygó gyermekekkel.

Az iskolás gyermekek éneke után dr. Boros György főjegyző mondott imát. Karácsonyi vers után bájosan megható kis szindarabot mutattak be az unitárius elemi leányiskola növendékei, melyet ismét karácsonyi vers követett.

Müsor után a „Nőkszövetsége“ választmánya kiosztotta ajándékait. Minden jelenlevő gyermek cukorkát és almát kapott. A szegény sorsuak még ruhát, vagy cipőt is kaptak.

A Választmány e helyen fejezi ki hálás köszönetét mindazon unitárius és más felekezeti testvéreinknek, kik karácsonyfa ünnepünkre adakozni szivesek voltak. *Ü. K.-né.*

Kötőke. A kolozsvári D. F. egyleti „Nőkszövetsége“ 1927. január 11, február 8, március 8 és április 12-ik napjain délután 5 órai kezdettel házias jellegü kötőkét rendez az unitárius kollégiumban.

A szövetség szivesen lát minden unitárius asszonyt és leányt kézimunkával. Szórakoztató és komoly irányu müsorról gondoskodunk.

Célunk: A szeretet és összetartás ápolása által a közjónak munkálása. Kolozsvár, 1926. december 8.

Dr. Boros Györgyné ügyv. alelnök. — *Ürmösi Károlyné* főtitkár.

Egyleti élet és munkásság.

Karácsonyfa-ünnepély Brassóban. A brassói D. F. Nőegylet évek óta karácsonyfa ünnepéllyel örvendezteti meg a szegénysorsu iskolás gyermekeket és más szegényeket. December hó 19-én állitották fel a karácsonyfát s annak égő gyertyái alatt kedves ünnepély keretében osztották ki azokat az ajándékokat, melyeket önkéntes adományokból és a Nőegylet lelkes tagjainak gyüjtése folytán összehozhattak. Az ünnepély karácsonyi énekkel kezdődött, melyet József Domokos tanitó vezetése mellett az iskolás

*) Előadása a Vendiákok lapjának karácsonyi számában olvasható.

növendékek énekeltek. A lelkész imája után Preiszner Ilonka tanitónő alkami mesét mondott, közben Csathó Etus tanitónő harmonium játéka és három iskolás növendék szavalata bővitette ki a müsort. 26 fiu, 36 leány és 6 szegény asszony ruha- és cipősegélyben részesültek, minden megjelent gyermek cukorkát, diót és teasütemény kapott. Többen pénz, posztó, szövet, cipő, keztyü, harisnya cukorka stb. adományokkal járultak hozzá a karácsonyi segélyezéshez. A kiosztott adományok értéke mintegy 25.000 L. A nagyszámu adakozót lehetetlen térszüke miatt felsorolnunk. Itt csak adakozó hiveink nevét emlitjük fel: Machold Róbertné 400 L, Kádár Sándor 250 L, Halmágyi Gábor 200 L, Kovács Lajosné, Bartha Miklós, Kádár Mihály, Sándor Gergelyné, Szolga Ferencné 100—100 L, Török Sándorné, Kovács Károlyné, özv. Szalad Józsefné 50—50 L, Nagy János 2 pár cipő, Tellmann Béla 5 méter ruhabélés. A gyüjtésben különösen Preiszner Péterné elnök, Kovács Lajosné, József Domokosné, Török Sándorné, Izsák Domokosné, Bálint Jánosné és Arató Józsefné buzgólkodtak. Ugy a szives adakozóknak, mint a buzgó gyüjtőknek legyen e helyen is hálás köszönet. Legnagyobb jutalmuk azonban bizonyára a léleknek az a boldogitó tudata, melyet érez a jóltevő ember, mikor másokon segit.

Az oklándi D. F. Nőegylet szép müsoros tea-estélyt rendezett nov. 28-án este Pál Ferencné esperesné őn. mellett, ki az elnöki szerepet töltötte be, fáradhatatlan buzgóságot tanusitottak a nőszöv. tagjai is az eljövendő Karácsonyra való előkészülésben. Az estély szereplői valóban gyönyörködtették a lelkeket előadásaikkal. Önkéntes adományok folytán a nemes célra 3000 L összeget juttak. A nőszövetség egyháztársadalmi munkájában Pál Ferenc esperes is mindig készségesen segitett. *Jelenvolt.*

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Családias, együttes vacsoránk volt szép karácsonyfa mellett az unitárius kollégium tornatermében a karácsonyi vakációt megelőző egyik estén. Minden bennkosztozó növendék és hallgató ott volt s áhitattal hallgatták végig Vári Albert vallástanár imáját és Dr. Boros György főjegyző beszédjét. Köszönjük unitárius nőinknek segitségét és Dr. Borbély István igazgató figyelmét, hogy ilyen összejövetelt tett lehetővé.

Nagy napja volt a nagyenyedi unitárius egyházközségnek 1926. dec. 5-én, mikor az unitárius teol. akad. ifjuságának közreműködésével az ott épitendő templom javára nagyon sikeres vallásos délutánt és müsoros estélyt rendezhetett. Hálás köszönettel emlitjük a református kollégium nevét, melynek szép diszterm**ét** rendelkezésre bocsátották szeretett református afiai, hol a vallásos délután a következő müsorral tartatott meg: Énekelt a nagyenyedi

templomi vegyeskar női kara, bibliamagyarázattal szolgált Ekárt Andor lelkésznöv., szavalt Török Elek hallgató s Vallás és élet cimen felolvasott Dr. Kiss Elek dékán. Harmoniumon játszott Wohlfahrt Lőrinc, szavalt Pethő István hallgató, énekelt a nagyenyedi Iparos Dalárda. E vallásos délután minden tekintetben magas szinvonalu volt s az óriási közönséget láthatólag megelégedéssel töltötte el. Az Emke-kávéház helyiségeiben tartott müsoros estén énekelt az Iparos Dalárda, az amerikai unitáriusokról szabadelőadást tartott Szent-Iványi Sándor lelkész, szavalt Fikker János hallgató, felolvasott Csongvay Lajos hallgató, monologot adott elő Péterffy Mihály hallgató, énekelt a templomi vegyeskar. A termekben alig férő közönség a legmagasabb szellemi élvezetben részesült s a fáradságos munkát végzett előkészitők is érezhették, hogy jó szolgálatot tettek az erdélyi magyar unitáriuzmusnak.

Rev. Hankinson Frigyes unitárius hittestvérünk, volt londoni unitárius lelkész a karácsonyi ünnepeket az idén is Kolozsváron töltötte el dr. Kiss Elek dékán családjánál s amidőn örömmel emlitjük fel, hogy a segesvári unitárius egyházközség számára a „Cseregyerekek“ c. darab előadhatási jogát csaknem ingyen szerezte meg nagy ismeretsége folytán s igy kb. 1500—2000 leut takaritott meg, felhivjuk olvasóink figyelmét az Ujságnak ujévi számában megjelent „Rabindranath Tagore“ c. cikkére, valamint később megjelent más igen érdekes cikkre is. Az ő ismertetése alapján az Inquirer dec. 11. számából közlünk egy pár érdekes dolgot *Thomas Mott Osborneról,* aki 67 éves korában október 20-án meghalt. Ki volt e férfiu? Ez amerikai állampolgár volt s New-York államhoz és az Unitárius Társaság tagjai közé tartozott. A börtönügy reformjával foglalkozott állandóan s e tekintetben egyike a legnagyobb embereknek. Alávetette magát annak, hogy olyat tett, hogy birósági itélet alapján börtönbe juthasson s ott tanulmányozta a börtönügyet. Nemes törekvéseit széles körben megbecsülték s érdekesnek igérkezik, hogy összehasonlitást vonjunk az egykori B. Eötvös József közt és közötte. Az Ujság hasábjain szintén jelenni fog meg róla egy cikk Hankinsontól.

Egyházunk németországi látogatója. Egyházunknak érdekes vendége volt a közelmultban. Fröhlich Károly szászországi (schmeckwitzi) evangelikus lelkész ur több mint hat hétig időzött körünkben az unitárius egyház multjának és jelenének tanulmányozása céljából. A fiatal és nagyképzettségü lelkész beható információkat szerzett az egyház megalakulásáról, Dávid Ferenc munkásságáról, mai teológiai felfogásunkról és lithurgiáinkról. Könyvtárunkat buzgón látogatta s látszott rajta, hogy a rendelkezésére álló rövid időt a lehető legalaposabban, igazi német szolgalommal és kitartással ki akarja használni. Megbizatását a marburgi teológiai fakultástól és Ihmels drezdai evangelikus püspöktől kapta. A teol. tanári karának fölkérésére két rendkivül érdekes előadást tartott a

napjainkban divatos „Német teológiai irányokról“. Ez előadásokat szépszámu előkelő közönség hallgatta végig. Nekünk nagy öröm volt, hogy a komoly és szerény német evangelikus lelkészt körünkben üdvözölhettük, és örömmel látjuk az ő közöttünk való megjelenéséből, hogy Németország vezető evangelikus körei érdeklődnek a mi egyházunk iránt. Óhajtandó s ezt reméljük is, hogy az ő közvetitésével szorosabb kapcsolatot tudunk fenntartani a német-liberális vallásos irányzat és egyházunk között.

Citron Hermanné böződi kereskedő ifju neje szül. Stein Ella házasságának egy éves fordulóján, életének 20-ik évében, hosszu szenvedés után meghalt 1926 október 18-án, hátrahagyván 10 napos kis leányát. Emléke legyen áldott, pihenése csendes. Férje ezuton kivánja értesiteni kereszturi unitárius gimnáziumban végzett régi iskolatársait.

Harangszentelés és a hősök emlékoszlopának leleplezése Firtosmartonosban. November hó 14-én kettős ünnepe volt Firtosmartonos unitárius egyházközségnek, az egész falunak és vidékének, mert nagyszámu ünneplő közönség volt jelen a közel és távol vidékről is. A harangszentelés magasztos ünnepén imát és ünnepi beszédet Gyulai Árpád korondi lelkész mondott. Majd a harangbeszerzés körülményeit vázolta Katona Ferenc helybeli esperes, elmondva, hogy a harang alaptőkéjének alapját a „Nőkszövetsége“ vetette meg; de sem ezt, sem a hivek áldozatkészségét, sem a presbiterium önként felajánlott adományát nem kelle igénybe venni, mert idsb. Szentpáli Mózes önmaga vette meg a szépen szóló harangot, hogy hálját és szeretetét kimutassa egyháza iránt. Templomi szertartás után az ünneplő közönség néma csendben, mintegy gyászmenetté alakulva haladt le a templom feljáratánál elhelyezett emlékhez, mit a kegyelet a falu hősi halottjainak emelt. Id. Máthé Lajos váraljai lelkész mondta a mindenkit megható felavató beszédet, melynek végeztével lehullott a lepel a szép márványemlékről, melyben 36 hőskatonának neve aranybetükkel van bevésve. Következett az emlék megkoszoruzása. Szentpáli Elek és Szentpáli Zsuzsika szavalata közben koszorut helyezett az emlékkőre a gyászoló édesanyák, hitvesek és árvák nevében, továbbá a Nőkszövetsége nevében és adományából az elnöknő Katona Ferencné, a talapzatot pedig a leányok élővirág koszoruval ivezték. Az emlékoszlop beszerzésének történetét ifju Vass Antal ismertette, előadva, hogy az emlékmü árát egyesek adományai mellett nagyobbára a Gálffy Ferenc tanitó vezetése alatt álló ifjusági egylet gyüjtötte. Majd József János szép alkalmi költeményét szavalta el Gálffy Ferenc tanitó. Vezetése mellett egyházi éneket és egy alkalmi dalt énekelt az ifjusági énekkar. Gáspár Ferenc helybeli kőfaragó-mester saját ez ünnepre irt versét mondta el.

A gyönyörü verőfényes őszi nap meleg sugaraival mintegy enyhitette a szivek mélyén rejtőző bánat fagyasztó keservét s a közönség Istenbe vetett bizalommal oszlott szét.

Hiszünk az igazi élet értékében. *Egy jelenvolt.*

Irodalom.

Gyallay Domokos: Vaskenyéren. Történeti regény. Kolozsvár, 1926. Minerva R.-T. kiadása. Ára 80 leu.

A napokban hagyta el a sajtót ez az izlésesen kiállított könyv, mint a Pásztortűz könyvtár 9-ik darabja. Illik róla bővebben megemlékeznünk nemcsak azért, mert szerzője szorosabban is hozzánk tartozik s mert regényének tárgya olyan, amely minket közelebbről érdekel, hanem, mert ez a könyv, mint irodalmi termék is, méltán figyelmet érdemel.

Erdély történetének egy szinesen, korhüen megrajzolt kis részletét foglalja magában ez a könyv, mely drámai mozzanatokban, tragikus fordulatokban annyira gazdag, hogy nehezen teszi le az ember a kezéből, mig végére nem jutott. A tizennyolcadik század elején folyik le az esemény, abban az időben, midőn a török hatalom megszünése után a császári hadsereg tartja megszállva Erdélyt Rabutin tábornok vezetése alatt; az elcsigázott hadak itt akartak Erdély borain és buzáján erőre kapni, másrészt pedig a bécsi kormány a törökpárti hazafiakat akarta sakkban tartani hadseregével. Ám az erdélyi „kurucok“ apokaliptikus várakozással várják az események olyan fordulását, hogy lerázzák nyakukról az idegen hatalmat. Várják a pillanatot, amikor fegyvert foghatnak s kivivhatják Erdélynek annyiszor letiport függetlenségét. Minden szem lesi, várja Rákóczi Ferenc megmozdulását.

Ebben a keretben mozog a regény izgalmas cselekménye, melynek végső mozzanata Torockónak Rabutin hadserege által való feldulása. Torockószentgyörgy, Torockó, Torda, Kolozsvár, Gyalu jelzik az érdekes történet főbb állomásait, de elvisz az iró a Székelyföldre, a Homoród mellékére is. A korszak jellegzetes erdélyi alakjai elevenednek meg szemeink előtt Koncz Miklósban, a jeles torockói ifjuban, Thorockay Istvánban Aranyosszék főkapitányában, a későbbi kuruc vezérben, Szaniszló Zsigmond tordai alispánban, akinek okos, diplomatikus alakja mesterien megtalálja a nehéz helyzetből való kivezető utat és Jobb Györgyben, a homoródszentpéteri jómódu székely gazdában, akinek mohó lelkesedése, hirtelenkedő szabadság utáni vágya oly szivettépően magyar, vagy jobban mondva székely. Talán mindeniknél érdekesebb Van Norden, a magyar érzelmü kuruclelkü császári segédtiszt, aki hüséggel és lelkesedéssel segiti a magyar ügyet. Erdély szive dobbanását érezteti meg velünk a kis regény minden fejezete; az erdélyi magyarság nagy erényei és gyöngeségei élnek mozgató alakjaiban. Amilyen élvezet a kitünő stilusban megirt mü elolvasása, ép oly tanulságos és megrendítő a magyar nagyotakarásnak tragikus végzete, összeomlása.

A mi pedig a regényt különösen is közel hozza hozzánk unitáriusokhoz az, hogy a történet szintere és a szereplők igen nagy része unitárius. Ez sem nem véletlen, sem nem valami szándékos tendencia, hanem a történelmi esemény alapján önként adódó és megérthető körülmény, ami azonban nekünk még kedvesebbé, még vonzóbbá teszi az egészet.

Ezért hivjuk fel különösen is olvasóink figyelmét e könyvre s kérjük, hogy küldjék megrendeléseiket a Minerva részvénytársasághoz, ahol a már jelzett, a mai viszonyokhoz képest olcsónak mondható árban megkaphatják.

Dr. Varga Béla.

Szerkesztői üzenet.

K. L. Zászlószentelési beszéd kiszedve s következő számban jön.
Ki nem jöhetett cikkekért türelmet kérünk.

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffi Márton, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 500 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.